

Kris Tavernier

Sprekende Spreuken

Levenslessen uit het boek Spreuken

-

Het boek Spreuken leert ons heel wat over het gedrag van gelovigen, en hoe dit kan zijn in allerlei omstandigheden van dit leven. God wil ons leren hoe we kunnen handelen in overeenstemming met Zijn wil en natuur. Het is wel bijzonder dat de hoog verheven God betrokken wil zijn bij de alledaagse dingen van ons leven, en ons erbij wil helpen goede christenen te zijn. Wie het boek Spreuken leest, zal daarin heel wat lessen ontdekken voor de praktijk van het leven. Hoe kunnen wij God daarin welgevallig zijn? Het boek Spreuken is als een handboek voor het leven van de gelovige, ook voor de christen van vandaag.

Het kennen van de Hoogheilige

Salomo is de schrijver van het boek Spreuken, en hij heeft ook het boek Prediker geschreven. In het boek Prediker kijkt hij echter niet verder dan wat voor het natuurlijke oog zichtbaar is. Hij kijkt slechts naar wat 'onder de zon' is¹. Zijn droevig oordeel is dan ook dat het leven zinloos is, ijdelheid (Pred. 1:2; 12:8). Zijn slotwoord brengt hem echter uiteindelijk 'voorbij de zon', want hij zegt: 'Van al het gehoorde is het slotwoord: Vrees God en onderhoud Zijn geboden, want dit

---

¹) Pred. 1:3, 9, 14; 2:11, 17-22; 3:16; 4:1, 3, 7, 14; 5:13, 18; 6:1, 12; 8:9, 15, 17; 9:3, 6, 9, 11, 13; 10:5.

geldt voor alle mensen. Want God zal elke daad doen komen in het gericht over al het verborgene, hetzij goed, hetzij kwaad' (Pred. 12:13-14). Nadat hij eerst met natuurlijke ogen naar het leven heeft gekeken, kijkt hij in het boek Spreuken met geestelijke ogen. Die geestelijke ogen vinden we terug in het boek Spreuken. De conclusie van het boek Prediker is: 'vrees God'.

Dat is tevens het begin van een leven naar Gods gedachten volgens het boek Spreuken. 'De vreze des Heren is het begin der kennis' (Spr. 1:7a); en ook: 'de vreze des Heren is het begin der wijsheid en het kennen van de Hoogheilige is verstand' (Spr. 9:10). 'Vrees' betekent ontzag en respect, waarbij er rekening wordt gehouden met Gods gedachten. Dat heeft invloed op de praktijk van ons leven: 'door de vreze des Heren wijkt men van het kwaad' (Spr. 16:6b; vgl. 8:13; 14:2, 27). Het kennen van de Hoogheilige verandert alles, het is zelfs levensbepalend. In het boek Spreuken mogen we de gelovige dan ook zien in zijn bijzondere relatie met God, en de levensstijl die daaruit voortvloeit. De naam van God die gewoonlijk gebruikt wordt in dit boek, is dan ook de naam Jahweh (87x). Het is de naam die Zijn relatie met de mens uitdrukt.

Een hemelsblauwe draad

De grote vraag die in het boek Spreuken naar de gelovige toekomt is: Hoe leef ik in overeenstemming met de wil van God? Spreuken beantwoordt die vraag heel praktisch, want het boek wil ons onderwijzen over de praktijk van het leven. Aan het volk Israël had God destijds de opdracht gegeven om hun kleding van gedenkkwasten te voorzien (Num. 15:37-40). Deze moesten dienen om een leven te leiden in overeenstemming met Gods wil. Die gedenkkwasten moesten voorzien worden van een hemelsblauwe draad (vs. 38). Zo zouden zij eraan herinnerd worden dat er méér is dan wat 'onder de zon' is, dat er ook een hemelse Hoogheilige is en dat met Zijn wil voortdurend rekening moet worden gehouden.

Dat is wat het boek Spreuken voor ons doet. Het leert ons steeds onze gedachten bij de hemel en de Hoogheilige te houden (Spr. 23:17), de God die wij persoonlijk mogen kennen (vgl. Spr. 30:3). Omdat wij Hem kennen, die al ons doen en laten ziet (Spr. 5:21, 15:3), willen wij Zijn gedachten graag tot de onze maken (vgl. bijv. Spr. 3:32-33; 6:16-19; 8:13). Het is de praktische toepassing van de oproep in Kolossenzen 3:2 – 'Bedenkt de dingen die boven zijn, niet die op de aarde zijn'. Dat wil zeggen dat ons begrip van de dingen in de hemel een uitwerking heeft op ons dagelijks leven. Dat de wil van Hem die daar woont, de maatstaf is voor ons

leven van alledag (Spr. 11:20). Het boek Spreuken is dan ook meer dan alleen maar de overdenking van een wijze koning. Het is als de adem van Gods Geest, die door de praktijk van ons leven wil waaien.

Praktische woorden

Zoals reeds gezegd, gaat het boek Spreuken over de praktijk van het leven. Het boek doet dat door heel praktisch handvatten aan te reiken voor hen die rekening willen houden met Gods gedachten. Een christen heeft dit nodig, omdat de soms wat 'vage' geestelijke waarheden van het Nieuwe Testament hierdoor in praktische woorden naar ons toekomen. Je kunt het ook zo zeggen, dat de nieuwe levenswandel van de christen wordt vertaald naar de praktijk.

Het boek Spreuken noemt niet onze positie 'in Christus', zoals het Nieuwe Testament dat doet in de brief aan de Efeziërs. Maar het vertelt ons wel heel wat over de eigenschappen, die door iemand die in Christus is zouden moeten worden waargemaakt. De gelovige van vandaag, de christen, is naar zijn positie een rechtvaardige. Bij die positie hoort echter ook een praktijk van rechtvaardig leven en het dagelijks beoefenen van gerechtigheid. De christen wordt een *heilige* genoemd, en daarbij hoort een geheiligde levenswandel. Het boek Spreuken helpt ons om daaraan handen en voeten te geven, doordat het heel wat aspecten van het dagelijks leven aankaart. Het boek bemoedigt ons bovendien om trouw Gods weg te gaan, doordat het ons vertelt wat God daarvan vindt.

Tien 'christelijke' deugden

Toen het boek Spreuken werd geschreven, waren er nog geen christenen in nieuwtestamentische zin. Toch zijn de tien begrippen die Salomo gebruikt bij de motivatie van zijn boek (Spr. 1:1-4), ronduit christelijke deugden te noemen.

Wijsheid (1) is de kunst om te weten hoe je het best kunt handelen in allerlei situaties, hoe je het beste ermee om kunt gaan. *Tucht* (2) heeft te maken met het leren van de juiste weg, en vooral met de bereidheid daartoe. Tucht leert ons ook discipline en trouw, en werkt als een leidraad. Deze twee moeten wij verkrijgen, onszelf eigen maken door Gods gedachten steeds beter te leren kennen.

Verstandige woorden (3) zijn woorden die ons leren een juist begrip te vormen, te begrijpen hoe iets in elkaar steekt en daar goed mee om te gaan. Deze woorden

moeten worden verstaan. We moeten ze dan ook onderkennen en graag aannemen, want ze verdiepen ons inzicht.

Het volgende dat we moeten aannemen, is *tucht die verstandig* (4) maakt. Het overkomt ons allemaal wel eens, dat we met ons hoofd tegen de muur lopen. Dat we de mist ingaan door fouten die we maken. Het is belangrijk om die fouten te beschouwen als een stuk levenservaring, en ervan te leren. Ook van de fouten van anderen kunnen we leren (zonder hun die te verwijten), we hoeven niet alle fouten zelf te maken. Het leren van de fouten van een ander kan ons behoeden voor het maken van dezelfde fouten.

Gerechtigheid (5) heeft te maken met correct en juist handelen. Het hangt samen met de woorden recht (6) en rechtschapenheid (7). Het recht dient om te oordelen tussen goed en kwaad, en om de gerechtigheid haar goede loop te geven. Het geeft het onderscheidingsvermogen tussen goed en fout aan. De rechtschapenheid is de innerlijke gesteldheid van het hart. Zo'n hart streeft steeds ernaar aan alles en iedereen de juiste plaats toe te kennen. Het is een diep besef van billijkheid, oprechtheid en eerlijkheid. Daarbij is er geen jaloersheid of afgunst. Een rechtschapen mens onderzoekt wat recht is en handelt ook van harte daarnaar.

De onverstandigen (soms zijn we dat allemaal wel eens) hebben behoefte aan *schranderheid* (8), doorzicht. Het is noodzakelijk dat wij ontdekken waar de valkuilen liggen. Trappen wij niet al te gemakkelijk daarin? Hoe gemakkelijk laten wij ons verleiden om in de fout te gaan, en meestal hebben we het aanvankelijk nog niet eens door. Het doorzien van de valkuilen is verstandig, het voorzien ervan is slim. Het is belangrijk te weten wat onze zwakke plekken zijn.

Ten slotte zijn er nog twee dingen die we moeten leren: dat is *kennis* (9) en *bedachtzaamheid* (10). Het wordt in het bijzonder tot de jongeren gezegd. Kennis is het weten van dingen. Hebben wij nog honger naar kennis van Gods Woord en Zijn gedachten? Als wij Gods gedachten, die geopenbaard zijn in de Bijbel, niet eens kennen, hoe kunnen wij dan ernaar leven? Het bestuderen van de Bijbel is heel belangrijk. Laten de jongeren het alsjeblijft, tot hun eigen nut, op hun agenda plaatsen! Het tweede dat de jongeren in het bijzonder moeten leren, is bedachtzaamheid of bezonnenheid. Het is wijs om eerst na te denken en dan pas te handelen. Jonge mensen zijn vaak wat impulsief. Het is gewoonlijk raadzaam om eerst even afstand te nemen en de dingen ook eens van een andere kant te bekijken of even te laten rusten. Tijd te nemen om alles eerst nog eens goed te overdenken.

Tot besluit

Als we deze tien deugden nog eens rustig overdenken, lijkt het wel alsof we hierin iemand herkennen. En dat is ook zo! We herkennen de Heer Jezus tijdens Zijn leven op aarde. God was zo blij met het leven dat Jezus heeft geleefd! Misschien is dat wel de grootste waarde van het boek Spreuken, dat het ons helpt te leven zoals Jezus dat heeft voorgedaan.

Oude Sporen 2014

